

(Utdrag av) foredrag i Tromsø
søndag 5. september 1971.

Samfunnsutbygging og naturvern.

Det sies at en idé blir en makt når dens tid er kommet. Rundt i hele den industrialiserte verden er tiden nå kommet for vern om natur og miljø. De problemer vi her står overfor er ikke nye. Men de er blitt stadig forsterket under den moderne teknologiske utviklingen.

Det har ført oss inn i en overgangstid da det famles litt under letingen etter løsningen av sentrale samfunnsproblemer. En fare kan synes å melde seg for at utbygging og økonomisk vekst på den ene siden og naturvern på den andre siden, kaller folk til hver sin atskilte og stridende armé.

Med litt ettertanke skulle det synes klart at de to sider må løses samtidig for å få en tilfredsstillende utvikling. Vi må ha en samlet plan bl.a. for økt tilgang på elektrisk energi, hva enten denne skal utvikles av vannkraft, olje eller atomkraft. Ikke minst de lite utbygde deler av landet krever med full styrke å få livskraftig, moderne industri.

Samtidig hevdes det med økende styrke og med full rett at de økende ødeleggelser av natur og miljø må stanse, - ja vi må vinne igjen områder som alt er ødelagt.

Dette fører til at vi i planlegging og utbygging av samfunnet må lære oss å tenke på en helt ny måte. I framtiden kan ikke produksjonsprosessen være avsluttet ved at ferdige produkter og varer sendes ut på et umettelig marked. Vi vil måtte følge prosessen videre til alt avfall, all søppel og alt skrot er systematisk samlet, og enten er nyttiggjort i ny produksjon eller er definitivt fjernet ut av miljøet. I stedet for et system som ensidig sprøyter ting inn i vår tilværelse, må vi de

et mobilt sirkulasjonssystem som fortløpende tvinger søppel og skrot ut av tilværelsen. Vi må etablere en industrialismens økologi.

Det betyr at samtidig som vi bruker en stor energi i innsatsen for de tradisjonelle produksjonsproblemer, vil vi i fremtiden måtte bruke tilstrekkelig energi på den oppgaven uavlatelig å fjerne søppel og forurensninger fra vårt miljø.

Det har tatt tid å erkjenne dette. Det skyldes vel at både land, sjø og luft har hatt en betydelig evne til å absorbere ulike former for forstyrrelser og forurensninger. På den andre siden er det en kostbar og tidkrevende oppgave å lege de sår vi påfører naturen i jakten på økonomiske framskritt.

Så stilles vi tilsynelatende plutselig overfor den store oppgave å skulle organisere samfunnets innsats for et effektivt vern om naturen og våre naturressurser. Vår regjering har i sin erklæring gått inn for et departement med særlig ansvar for miljøspørsmål. Som ledd i arbeidet for å styrke statsadministrasjonen foreligger nå en skisse for et departement for naturvern og distriktsplanlegging. Siktemålet er å etablere en naturvernadministrasjon som kan angripe problemene fra grunnen av, d.v.s. gjennom samordnede planer for disponering av grunn og naturressurser.

Utbygging av naturvern må bli undergitt en balansert vurdering ut fra et helhetssyn og på lang sikt. Vi må unngå den gradvise og stykkevise forringelse av våre naturressurser, som har brakt oss i den nåværende situasjon. Et departement for naturvern og distriktsplanlegging må kunne tre i virksomhet i løpet av noen måneder.

Alle ser i dag at strandloven var et nødvendig tiltak. Den ble gjennomført i 1965 mot betydelig motstand. Da loven utløp i sommer, foreslo Regjeringen at loven ble gjort varig og utvidet til strendene langs vassdrag i innlandet. Dessverre var det ikke mulig å få de borgerlige partier med på å behandle saken før sommeren. Jeg håper likevel det skal være mulig å få vedtatt en modernisert strandlov når Stortinget kommer sammen.

Stadig flere blir klar over at havet ikke kan være verdens søppelkasse. Forurensning av viktige havområder vekker nå stor oppmerksomhet. Vi har i Norge nedlagt forbud mot å dumpe giftstoffer i havet. Men selv med en mektig folkemening på vår side, kan vi ikke hindre at andre land fortsetter forurensningene. Norge har derfor tatt initiativ til en regional konferanse som holdes i Oslo i november i år. Her vil vi prøve å få andre land med på en internasjonal avtale om tiltak mot forurensning av havene.

Det er også planlagt en FN-konferanse om miljøvern i Stockholm neste år. Som ledd i det forberedende arbeid er bl.a. nedsatt en arbeidsgruppe som behandler sjøforurensninger. Ambassadør Boyesen er formann for arbeidsgruppen.

Det er et nordisk samarbeid som ledd i disse internasjonale konferanser. Dessuten er det etablert en nordisk arbeidsgruppe som arbeider med andre naturmiljøproblemer.

I mai i år ble fastsatt midlertidige regler for regulering av naturvernningrep på Svalbard og Jan Mayen. Planer som kan ha virkninger på naturmiljøet, må være

godkjent av departementet før de kan iverksettes. Kong Karls land i Svalbard-gruppen er etablert som reservat.

Det arbeides med lov mot forsøpling av naturen. Denne lov vil behandle spørsmålet om å utvide den offentlige renovasjon til å dekke friluftsområder m.v., og fullmakt til å kontrollere bruk av emballasje som vanskelig nedbrytes i naturen.

Det er også i gang utredning av landsdelsplaner for transport og destruksjon av avfall, og landsdelsplaner for utnyttelse av vann.